

Janina Skotnicka

Michniów

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 26, 438-440

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JANINA SKOTNICKA

MICHNIÓW

Michniów – rzeźby
Adam Zegadło (1910-1989)
Krzyżki k. Suchedniowa, 1966
W zbiorach 1967
MNKi/E/1951/1-4

Adam Zegadło, jeden z najciekawszych rzeźbiarzy ludowych Kielecczyzny, należał do pokolenia nieżyjących już artystów, którym przyszło przeżyć dramat wojny i okupacji. W bliskim sąsiedztwie jego rodzinnej wsi, Krzyżki koło Suchedniowa, rozegrała się tragedia Michniowa. Wieś Krzyżka cudem ocalała. Artysta znał te wydarzenia z relacji naocznych świadków. Sam nie oglądał masakry, ani potem miejsca zdarzeń, nie pozwalała mu na to jego wrażliwa natura. Wielu z zamordowanych znał przecież osobiście.

Il. 1, *Wydanie rozkazu*, 1966.

W 1966 roku utrwalił te wydarzenia w swoich rzeźbach, tworząc cykl zatytułowany „Michniów”. Przebieg pacyfikacji wsi przedstawił w czterech scenach, kompozycjach niewielkiego formatu, pełnych przejmującej treści.

Pierwsza z nich *Wydanie rozkazu* (wys. 32; podst. 30 x 18 cm), opatrzona przez autora dodatkowym tekstem *Miejsce wyroku katów hitlerowskich na Michniów* rozgrywa się w Krzyżce, pod umieszczonym centralnie drzewem (klonem). Umieścił pod nim okazałą postać oficera z karabinem wspartym o kolana, a po lewej, mniejsze sylwetki żandarmów. Według informacji artysty właśnie pod tym drzewem padł rozkaz spalenia Michniowa. Z prawej strony kompozycji półkolistą podstawę zamyka lokomotywa z dwoma wagonami. Znacznie pomniejszona pełni tutaj funkcję wyłącznie informacyjną (...) *taką właśnie lokomotywą* – twierdził Adam Zegadło – *przybył do Krzyżki oddział żandarmerii niemieckiej*.

Il. 2, *Katy oprawcy Hitlera w Michniowie*.

Konsekwencją wydania rozkazu jest przedstawiona przez artystę scena *Katy oprawcy Hitlera w Michniowie* (wys. 19; podst. 37 x 19 cm). Egzekucję mieszkańców wioski zilustrował rzeźbiarz na tle płonącej stodoły. Na ziemi, przed otwartym na przestrzeń budynkiem, leży mężczyzna zastrzelony przez Niemca, a w głębi dwaj, także martwi mężczyźni. Nieco dalej żandarmi strzelają z karabinów maszynowych do ukrytych w stodole ludzi. Ich obecność przedstawił rzeźbiarz umownie: na ścianach budynku zaznaczył schematycznie rytem i podkreślił farbą ludzkie twarze oraz wmontował dziesiątki wyciągniętych ramion, jakby błagających o ratunek.

Dwie kolejne rzeźby z tego cyklu to: *Egzekucja* (wys. 20; podst. 22 x 9 cm), scena rozstrzelania klęczącego chłopca z rękami uniesionymi do góry i scena rozstrzelania dziecka trzymanego w ramionach matki, zatytułowana *Hitlerowiec zabija dziecko* (wys. 21; podst. 22 x 10 cm).

Il. 3, *Egzekucja*.

Il. 4, *Hitlerowiec zabija dziecko*.

Te dramatyczne wydarzenia, wyrzeźbione ręką chłopskiego artysty, wzruszają nie tylko treścią, ale i naiwną konwencją, w jakiej zostały przedstawione. W stypizowanych twarzach dominują wyraziste oczy i – niepozbawiony tutaj groteski łagodny uśmiech. Sztywne i jakby zastygłe w ruchu gesty ożywia i dynamizuje specyficzny dla Adama Zegadły kolor – o mocnych barwach, jaskrawych i ostro zestawionych. To właśnie kolor sprawia, że rzeźby te nabierają ekspresji i dramatyzmu. Potrzeba wypowiedzi artystycznej ich autora jest wyrazem hołdu oddanego pomordowanym, zaś umowna, naiwna forma oraz barwna polichromia przejawem szczerzej, nieskrępowanej wyobraźni plastycznej.

Janina Skotnicka

PIELGRZYMKA JANA PAWŁA II

Tadeusz Żak (1925-1998)

Sygn. l.d.r.: *Żak* wykonana odręcznie czerwoną farbą
1983

Kupiony do zbiorów w 1982

Olej na płótnie

Wymiary 63 x 85 cm

MNKi/E/4948